

**POLÍTQUES EDUCATIVES PER FER FRONT A LA SEGREGACIÓ
ESCOLAR: EL REPARTIMENT EQUITATIU D'ALUMNES AMB NECESSITATS
EDUCATIVES ESPECIALS (OLOI, 2000-2012).**

Jordi Feu Gelis i Xavier Casademont Falguera
Universitat de Girona

Resum

La comunicació que teniu a les mans parteix de l'estudi fet per la Fundació Bofill a diverses ciutats de Catalunya que s'han caracteritzat per implantar polítiques educatives a favor de la integració escolar, especialment la que atén la població immigrada. Partint, doncs, del treball fet a la ciutat d'Olot exposem, en primer lloc, la realitat migratòria de la ciutat en el transcurs del període 1999-2011. La segueix una anàlisi de l'estat de la segregació escolar a la ciutat, mentre que el tercer apartat analitza quina ha estat la política educativa municipal per fer-hi front. En el darrer apartat, les conclusions, hi evoquem diverses qüestions valoratives susceptibles per debatre el model que aquí es presenta.

Paraules clau: Distribució equitativa d'alumnat, segregació escolar, política educativa, immigració.

Resumen

Esta comunicación parte del estudio realizado por la Fundación Bofill en diversas ciudades de Cataluña que se han caracterizado por implantar políticas educativas a favor de la integración escolar, especialmente la que atiende a la población inmigrada. Partiendo del trabajo realizado en la ciudad de Olot exponemos, en primer lugar, la realidad migratoria de la ciudad en el transcurso del período 1999-2011. El segundo apartado se centra en presentar un análisis del estado de la segregación escolar en la ciudad, mientras que el tercero analiza cuál ha sido la política educativa municipal para hacerle frente. En el último apartado, las conclusiones, evocamos varias cuestiones valorativas susceptibles para debatir el modelo que aquí se presenta.

Palabras clave: Distribución equitativa de alumnado, segregación escolar, política educativa, inmigración.

Abstract

This presentation starts from a study by the Fundació Bofill in several Catalan cities with educational policies that favor school integration, especially for the immigrant population. We first present the migration reality of the city of Olot (Girona) between 1999 and 2011. Then we present the state of the school segregation and analyze how the city's educational policy addresses school segregation. We conclude with questions that help assess the model presented.

Key words: Equitable distribution of students, school segregation, education policy, immigration.

1. Context demogràfic i escolar del municipi

A Olot, el període comprès entre els anys 1999 i 2011 és extremadament destacat pel que fa als canvis estructurals que experimenta la ciutat. Uns canvis que es fan especialment palesos en el terreny de la demografia, però que paral·lelament es reproduïxen en altres àmbits, i transformen de manera radical el paisatge humà de la ciutat.

El fet més destacat que explica aquesta gran transformació és l'arribada d'un flux constant de població immigrada d'origen estranger que es comença a visualitzar amb una certa discreció a finals de la dècada dels anys setanta del segle xx. És, però, a partir de l'any 2000 que la immigració a la ciutat viu un període molt destacat, tant per la quantitat de persones que s'hi instal·len com per l'heterogeneïtat del perfil d'aquestes, fets que donen com a resultat una diversitat molt important (si fins aleshores predominaven els gambians i marroquins, a partir del nou mil·lenni emergeixen amb força els indis i els xinesos. A més, hi ha un degoteig important de persones provinents de països de l'Europa de l'Est –sobretot de Romania i Ucraïna– així com també de països de l'Amèrica Llatina).

La immigració que arriba a Olot s'explica per causes fonamentalment econòmiques i familiars. L'estructura productiva de la comarca i el bon cicle econòmic d'aquest període demandava una quantitat important de treballadors –majoritàriament poc qualificats– per tal d'inserir-se en el teixit industrial i en el sector serveis. Amb el pas del temps, els primers immigrants estrangers exerciran el dret al reagrupament familiar, per la qual cosa arribaran un nombre important de cònjuges i fills, cosa que produeix canvis importants en molts àmbits. L'educació és un dels àmbits que experimentarà de manera més punyent els efectes del reagrupament familiar, que posarà a prova la capacitat d'adaptació del model escolar de la ciutat i plantejarà reptes molt importants des del punt de vista de la cohesió social, la igualtat d'oportunitats i la qualitat educativa.

Taula: Evolució de la població total i estrangera. Nombres absoluts i percentatge. Olot, 1999-2011

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011*
població total	27.969	28.411	28.709	29.384	29.774	30.486	31.380	31.725	32.609	33.384	34.008	33.864	34.175

població estrangera	1.187	1.561	2.107	2.819	2.899	3.694	4.537	4.897	5.830	6.508	7.069	7.083	7.063
% estrangers	4,24%	5,49 %	7,34 %	9,59 %	9,74 %	12,12 %	14,46 %	15,44 %	17,88 %	19,49 %	20,79 %	20,92 %	20,67 %

Font: Àrea de Ciutadania i Immigració, a partir de les dades del padró municipal d'habitants.

La immigració estrangera, en termes generals, serà més masculina que femenina –tot i les diferències que hi ha per nacionalitats– i majoritàriament jove. La importància de l'edat és notable en una doble dimensió: per una banda, els *iniciadors* del moviment migratori acostumen a ser, majoritàriament, joves en edat de treballar. Per aquesta raó, la majoria d'ells són molt importants a l'hora de donar sortida a les necessitats laborals i d'ocupació de la ciutat. Per altra banda, gràcies a l'efecte del reagrupament familiar, hi ha un nombre molt important de fills i filles en edat escolar que, lògicament, s'escolaritzen i generen noves necessitats i reptes als centres de la ciutat i a la política educativa municipal. Alumnes que, en el millor dels casos, arriben a l'inici del cicle educatiu i del curs escolar, però que habitualment ho fan al llarg del curs escolar i sense una escolarització prèvia en els països d'origen. Aquests elements, que suposen reptes molt grans per a l'àmbit educatiu, converteixen l'escola en un agent central en el procés d'integració de les persones nouvingudes i en un dels pals de paller per garantir la cohesió social i la igualtat d'oportunitats.

Per acabar aquesta ràpida panoràmica a les principals característiques de l'evolució de la població d'Olot en aquests anys, no podem perdre de vista un dels elements que és d'especial rellevància per a la ciutat en general i per a la política educativa en particular: la distribució territorial de la població nouvinguda.

A Olot, la població estrangera està distribuïda de manera relativament equitativa pels diferents barris. Les dades globals dels districtes censals d'Olot així ens ho demostren. Tot i això, és cert que algunes zones de la ciutat tenen una elevada concentració de població estrangera, essent els barris de Sant Miquel, les Tries, el nucli antic i una part del de les Planotes, (concretament la zona dels «Pisos Garrotxa») els que en tenen més. Aquests barris, a banda de concentrar un nombre important de població estrangera, també apleguen autòctons de classe treballadora i modesta.

1.1. Població en edat escolar; alumnat d'origen estranger i alumnat amb necessitats educatives especials

Si focalitzem la nostra atenció en l'evolució de població en edat escolar en el transcurs del període 1999-2012, és evident que hi ha hagut un increment progressiu en totes les etapes educatives. Fent cas de les dades del darrer quinquenni (cursos 2007-08 / 2011-2012), s'ha passat de 5.871 alumnes a 6.539¹. Aquest increment és conseqüència, com ja s'ha comentat, de la incorporació de la població d'origen estranger tot i que, amb un pes menor, també per l'arribada de població catalana i espanyola que, en tots els casos, no sempre s'incorpora a principi de curs.

L'evolució creixent de la població escolar d'origen estranger ha comportat, òbviament, un augment important dels alumnes amb necessitats educatives especials (NEE), tot i que no tots els estrangers s'hi poden considerar. Malgrat no disposar de la seqüència temporal segmentada, sabem que a final de la dècada dels 90 se'n comptabilitzaven una desena, mentre que actualment (curs 2011-2012) n'hi ha 2.366 d'enregistrats a primària i 450 a secundària obligatòria. Amb 12 anys, doncs, l'increment ha estat espectacular, i segons els tècnics municipals d'educació s'estima que aquest col·lectiu representa prop del 25 % del total de l'alumnat.

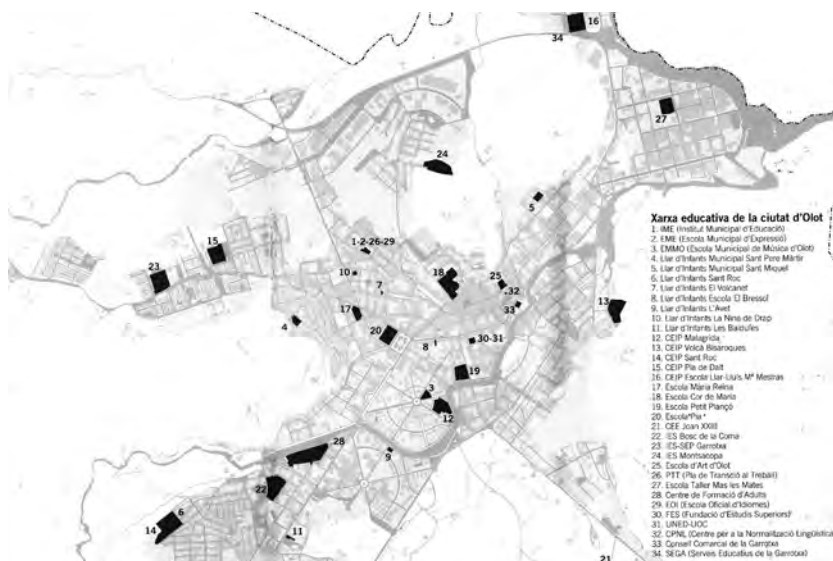
1.2. La xarxa escolar i la zonificació

La xarxa escolar de la ciutat està configurada per 8 escoles bressol (1 de la Generalitat, 4 de l'Ajuntament i 3 de privades); 9 escoles de primària (6 de públiques, del Departament d'Ensenyament, i 3 de privades concertades); 6 centres on s'imparteix l'educació secundària obligatòria (3 de públics i 3 de privats concertats); 4 centres on es pot cursar formació professional (3 de públics i 1 de privat concertat), i 3 centres on s'imparteix batxillerat, tots públics. La xarxa escolar, prenent com a unitat de referència el nom del centre, és la que apareix en aquest mapa:

Al llarg d'aquest decenni i escaig (1990-2012) la xarxa escolar d'Olot ha experimentat un creixement progressiu promogut, òbvia-

1. Comptant des de P3 fins a la finalització de la postobligatòria.

ment, pel creixement demogràfic: increment de dues escoles bressol, construcció d'un nou centre de primària (escola del Morrot), reforma absoluta d'una escola vella (escola de Sant Roc) i obertura d'un nou centre de secundària (l'IES Bosc de la Coma).

Tots els centres educatius que s'han construït durant el període 1990-2012 són públics i s'han ubicat en indrets estratègics, amb l'objectiu d'atendre el creixement demogràfic de determinats barris, d'esponjar zones escolars contigües amb una relativa conflictivitat i deteriorament, i fer un repartiment més adequat dels alumnes immigrants, entre d'altres. En aquest sentit, doncs, l'ampliació de la xarxa escolar s'ha fet a partir d'una anàlisi global que ha tingut en compte criteris estrictament demogràfics, elements de reequilibri territorial i de cohesió social.

La zonificació actual dels centres de primària de la ciutat està conformada a redós de 6 grans zones (que integren els 6 centres públics i els 3 privats concertats²) i ha corregit algunes disfuncions produïdes amb la zonificació anterior: esponjament de la demanda en primera opció

2. Els centres concertats s'hi han integrat arran del decret 75/2007, de 27 de març, del Departament d'Ensenyament (fins aleshores n'estaven al marge, i formaven una zona única).

d'un centre que tradicionalment havia tingut i continua tenint poca immigració (Escola Pla de Dalt) i repartiment més equitatiu de l'alumnat del barri del nucli antic (on hi ha una important concentració de població d'origen estranger). Aquest barri, amb la nova zonificació, s'ha repartit en tres zones escolars diferents.

Les 6 zones, per a primària, són: Pla de Dalt, Morrot, Escola Llar, Volcà Bisaroques, Malagrida i Sant Roc. Cada zona disposa d'una única escola pública, a excepció de la zona Malagrida, que, a més, inclou les tres escoles privades concertades. La majoria d'aquestes zones apleguen barris «naturals» contigus i pràcticament només trosseguen aquells que, com hem dit anteriorment, tenen un excés de concentració de població d'origen estranger, com ara el nucli antic.

La zonificació a secundària està composta per tres zones on cadascuna té un centre públic i un de concertat: zona 1³: IES Garrotxa (públic) i Escola Pia (concertat); zona 2: IES Montsacopa (públic) i Cor de Maria (concertat), i zona 3: IES Bosc de la Coma (públic) i Petit Plançó (concertat).

Les adscripcions dels centres de primària a secundària segueixen el principi de proximitat territorial i, en la mesura del possible, el d'equilibri en la distribució de la població d'origen estranger repartida pels diferents barris. Amb tot, com que els alumnes NEE ja estan distribuïts a les escoles, les adscripcions afecten els alumnes (no els barris). A la zona 1 li correspon el CEIP Pla de Dalt i una part del Malagrida; a la zona 2, Bisaroques, Escola Llar i una part de l'escola Malagrida; i a la zona 3, el CEIP Sant Roc i l'altra part de l'Escola Malagrida. Cada zona, a més, té assignats alumnes dels diferents pobles de la comarca.

2. Segregació escolar al municipi

Tot i no poder disposar de dades seqüencials que expliquin el repartiment de l'alumnat d'origen estranger per les diferents escoles de la ciutat, es pot afirmar que si prenem com a unitat de referència els centres de primària, el repartiment és força equitatiu. L'informe del Síndic

3. Nomenclatura utilitzada expressament per a aquest article.

(2008) va calcular que l'índex d'equitat era de 2,2⁴, una xifra que, tot i no correspondre's a l'equitat absoluta (representada per la unitat), se situava en novena posició ascendent en un rànquing de 48.

S'escapen d'aquesta consideració tres centres públics: l'escola de Sant Roc, l'escola Malagrida, i d'una manera especialment acusada, l'Escola Llar. La relativa concentració d'alumnat estranger en aquests centres té a veure amb la configuració urbana de la ciutat i, com es pot suposar, amb els processos d'assentament de la població estrangera.

En aquest apartat cal fer una consideració especial de l'escola de nova creació del Morrot (creada el curs 2007-2008) perquè, com la resta de centres esmentats, també compta amb una elevada presència d'alumnes d'origen estranger, però a diferència d'aquests és una escola que, per ara, té pocs anys de vida i encara ha de desplegar tots els cursos. Les raons es poden trobar, a banda de la tasca educativa que s'hi porta a terme, perquè escolaritza una part dels alumnes d'una de les zones més benestants de la ciutat (part baixa del barri Pla de Dalt), perquè és de nova creació i ben equipada, perquè arquitectònicament és agradable, perquè està situada en un lloc privilegiat i perquè compta amb una llar d'infants annexa molt digna. El curs 2011-2012, dels 50 alumnes que hi havia a p 3, 27 eren d'origen estranger.

Si s'analitzen les diferències que es donen entre els centres de primària pel que fa a la demanda de places, la situació és, en termes generals, força esperançadora: d'una banda, pràcticament totes les escoles públiques i concertades es mantenen estables en la demanda educativa i, per l'altra, les escoles concertades (a excepció d'una, el Petit Plançó), no tenen un excés de demanda. Això implica, per una banda, que pràcticament tots els pares i mares que opten per una plaça privada concertada poden satisfer la seva voluntat i, per l'altra, que és més fàcil fer-hi una reserva de places que permeti, tal com explicarem a l'apartat 3, una política equilibrada de distribució d'alumnes amb NNE. Si, a més, tenim en compte que la gran majoria de les famílies (al voltant del 95 %) poden escollir centre en primera opció, és fàcil intuir que les problemàtiques derivades de la llibertat dels pares en l'elecció del centre són pràcticament inexistents.

4. L'equitat absoluta és 1. Tot el que està per damunt de la unitat s'allunya de l'equitat en perjudici de l'escola pública.

D'aquesta situació –qualificada d'ídil·lica per alguns agents socials– només se n'aparta una escola: l'Escola Llar. Aquesta escola pateix un dèficit important de demanda, la qual cosa posa en qüestionament la seva continuïtat: el curs 2011-2012 comptava amb una línia per a tots els nivells (des de P3 fins a 6è), amb 14 alumnes a P3, 19 a P4 i 12 a P5.

La segregació escolar a la ciutat és un fet força mitigat, però ja hem dit que no és pas inexistent. Per la banda de l'excés de concentració de població d'origen estranger (prenent com a punt de referència la mitjana de totes les escoles), tenim sobretot l'Escola Llar, mentre que per la banda del defecte (escoles amb baixa presència d'alumnes d'origen estranger) hi ha l'escola pública del Pla de Dalt. És de justícia afirmar que les tres escoles privades concertades no tenen el mateix discurs entorn de l'escolarització d'alumnes d'origen estranger ni totes tenen el mateix percentatge. En certa manera, la graduació del discurs es correspon amb una graduació del percentatge d'alumnes estrangers. Curiosament, les dues escoles concertades religioses s'han mostrat més obertes, mentre que la concertada laica, almenys en un principi, va ser més reticent.

La diferenciació entre les escoles públiques i entre aquestes i les privades concertades pràcticament desapareix quan ens fixem en el repartiment dels alumnes amb NEE. Tal com explicarem en l'apartat següent, un dels grans èxits de la ciutat d'Olot ha estat, des de bon principi, aconseguir un repartiment equitatiu entre tots els centres a través d'una reserva de places, el nombre de la qual ha anat augmentant amb el pas del temps.

3. Política educativa municipal i segregació escolar

No pas en va la ciutat d'Olot ha estat reconeguda per diversos organismes i institucions com una ciutat modèlica pel que fa a la política educativa en l'àmbit de la immigració. Aquesta política ha estat possible gràcies a diversos elements, alguns d'ells estructurals (la mida de la ciutat, un cert repartiment de la població d'origen estranger pels diferents barris, la bona entesa entre tots els centres –públics i concertats– i la conformació d'un projecte educatiu de ciutat dialogat i construït entre tots).

És clar que tot això no hauria estat possible si no hi hagués hagut voluntat política i un treball molt fi, ens atreviríem a dir de marqueteria fina, per part dels tècnics d'educació de la ciutat. Ras i curt: políticament es va posar a l'agenda a temps, molt abans que la realitat s'imposés, i tècnicament es va planificar amb visió de futur i avançant-se a algunes directrius polítiques d'àmbit nacional en pro de la igualtat i la cohesió social.

A Olot, com ja hem comentat anteriorment, fou a partir de la dècada dels 90 quan es començà a detectar un increment del nombre d'alumnes d'origen estranger (bàsicament gambians) en alguns centres molt concrets de la ciutat. En aquells moments, la majoria d'aquells alumnes s'escolaritzaven en centres propers als barris amb més presència de veïns estrangers. Les escoles que acollien més alumnes eren, en un principi, Sant Roc i Malagrida.

Davant d'aquesta situació, el 1997, una actuació conjunta entre el Departament d'Ensenyament i l'Ajuntament d'Olot, per una banda, i entre els directors dels centres educatius –públics i concertats–, per l'altra, facilità la incorporació d'alumnes d'origen estranger a les tres escoles concertades (Escola Pia, Cor de Maria i Petit Plançó). A l'inici, aquests mateixos centres assumiren les despeses addicionals d'aquests alumnes, que es repartiren en petits grups. De bon començament, doncs, es va evitar una gran concentració d'alumnes d'origen estranger en determinats centres i es varen posar les bases d'una futura política educativa estructurada i institucionalitzada basada en la distribució equilibrada de l'alumnat amb NNE a tots els centres de la ciutat (públics i concertats). Aquest és el nucli fonamental de la política que tot seguit exposarem i que, com veureu, compta amb tot un seguit de protocols, recursos i suports per fer-la possible.

3.1. Distribució equilibrada d'alumnes amb NNE

La distribució equilibrada d'alumnes amb NNE és definida⁵ com «el procés d'admissió d'alumnes als centres docents sufragats amb fons

5. «La distribució equilibrada dels alumnes amb necessitats educatives especials a Olot» (IME de l'Ajuntament d'Olot, Consell Comarcal de la Garrotxa i Consorci d'Acció Social de la Garrotxa).

públics (públics i concertats) que sota el principi d'equitat i igualtat d'oportunitats distribueix els alumnes NEE equitativament a tots els centres».

Considerant l'article 18.1 del decret 75/2007, sobre l'admissió d'alumnes als centres educatius en els ensenyaments sufragats amb fons públics, «es considera alumnat amb necessitats educatives especials els alumnes que per raons socioeconòmiques o socioculturals requereixin una atenció educativa específica, així com els alumnes de nova incorporació al sistema educatiu, en el cas que per la seva competència lingüística o pel seu nivell de coneixements bàsics requereixi una atenció educativa específica». Aquesta tipologia es diferencia de l'alumnat de necessitats educatives específiques, que comprèn els alumnes amb discapacitat física, psíquica o sensorial.

Malgrat que la majoria d'alumnes amb NEE siguin d'origen estranger, l'Institut Municipal de la Ciutat d'Olot (IME), des de l'origen, ha tingut un gran interès a diferenciar els dos termes, perquè no tots els alumnes d'origen estranger són classificats com a alumnes amb NEE (ni tan sols quan les classificacions dels òrgans pertinents han estat més laxes) i perquè consideren contraproductiu que determinats trets fenotípics comportin inexorablement la qualificació que aquí s'aborda.

La política distributiva dels alumnes amb NEE

Per les característiques tècniques del procés, cal diferenciar com es fa la distribució dels alumnes amb NEE que segueixen el procés ordinari de matriculació (preinscripció i matriculació abans no comença el curs) dels que ho fan quan el curs ha començat (i que genera el procés de matrícula viva).

La distribució dels alumnes amb NEE que segueixen el procés ordinari de matriculació: evolució i procediment

En un principi, les places reservades per a alumnes amb NEE era de dos, però a mesura que la immigració va anar creixent i el nombre d'alumnes amb NEE també es va incrementar, la reserva de places per a alumnes d'aquestes característiques també va créixer, assolint el curs 2011-2012 set places per curs i línia a tots els centres de la ciutat (tant

els públics com els concertats). Aquesta modificació, prevista com una possibilitat pel decret 75/2007, de 27 de març, es va prendre arran de la iniciativa de l'Ajuntament d'Olot que, un cop elevada al Departament d'Ensenyament, es va resoldre favorablement.

Amb tot, a principi del 2000, l'Ajuntament d'Olot buscà l'acord amb tots els centres educatius, el Consell Escolar Municipal i les comissions d'escolarització⁶ perquè els cursos que d'alguna manera condicionen bona part de la composició de l'alumnat dels trams bàsics del sistema educatiu (P3 per a educació infantil i primària i 1r d'ESO per a l'educació secundària obligatòria) no fixessin (com es fa a la resta de nivells) cap nombre d'entrada d'alumnes amb NEE. Aquesta és una mesura cautelar per tal que durant el període de preinscripció es puguin encabir, de manera equitativa a tots els centres, tots els alumnes amb NEE.

L'objectiu és, com ja hem manifestat anteriorment, que totes les escoles de la ciutat tinguin, en la mesura del possible, un percentatge similar d'alumnes amb NEE.

A la vista del que hem explicat, és força evident que la política distributiva equitativa dels alumnes amb NEE entre tots els centres de la ciutat és possible gràcies a la col·laboració del centres privats concertats i a l'acceptació política i social del desplaçament d'alguns alumnes quan és necessari. Ambdues condicions són possibles gràcies a la bona entesa dels agents i a la disposició d'un conjunt de recursos que, entre d'altres, mitiguen les molèsties i les despeses a les famílies que tenen fills i filles desplaçats.

L'Ajuntament d'Olot, a mesura que es consolidava aquest model, va oferir els serveis i recursos que gestionava l'IME a tots el centres concertats per tal que disposessin, com els públics, d'aules d'acollida,⁷ casals lingüístics d'estiu, etc. De manera més recent (curs 2008-2009), el Departament d'Ensenyament va establir un contracte programa objectivat amb una dotació econòmica que volia compensar, d'alguna

6. A partir del curs 2011-2012 passen a denominar-se comissions de garanties d'admissió d'alumnes (CdGA).

7. Les aules d'acollida als centres de primària i de secundària privats concertats se sufragaren tot primer amb una aportació econòmica de "La Caixa" negociada a través de l'Ajuntament d'Olot. Actualment les assumeix plenament el Departament d'Ensenyament.

manera, els esforços i les despeses derivats de l'escolarització d'un nombre important d'alumnes amb NEE als centres concertats.

Les famílies amb alumnes desplaçats, en general, comprenen bé la proposta que els fan l'IME i la comissió de garanties d'admissió d'alumnes,⁸ tot i les molèsties que a la pràctica els pot ocasionar. I, en part, l'accepten per l'assignació de beques de menjador i de transport (finançades pel Departament d'Ensenyament i l'Ajuntament d'Olot i gestionades pel Consell Comarcal⁹). Unes beques molt ben protocolitzades que s'assignen quan es compleixen determinats criteris i quan les famílies i/o els alumnes demostren que en fan bon ús.

La distribució dels alumnes amb NEE que s'incorporen quan el curs ja ha començat: la gestió de la matrícula viva i repercussions sobre les ràtios a les escoles

La gestió de la matrícula viva és un altre dels instruments de què es val la ciutat d'Olot per buscar un equilibri en l'escolarització de l'alumnat amb NNE. Així que arriben nous alumnes d'origen estranger i van a l'Oficina Municipal d'Escolarització (OME), s'activa el protocol establert: l'OME els deriva a l'EAP perquè dictaminin si es tracta d'alumnes amb NNE o no. En cas que ho siguin (val a dir que ho són la majoria) es mira si hi ha vacants de places per a alumnes amb NNE a l'escola (i nivell) de la zona que els pertoca. Si l'escola (l'aula) no té vacants de NEE, es proposa desplaçar-los a un altre centre que en tingui de disponibles. Es té en compte el fet que aquest centre sigui el més proper possible al lloc de residència, que hi tingui germans, la possibilitat de rebre ajuts de menjador i/o de transport, que hi hagi vacants a les aules d'acollida i la nacionalitat dels alumnes, entre altres factors. Tota aquesta operació la supervisada la comissió de garanties d'admissió d'alumnes, que té una cura especial de la situació personal, psicològica i social de l'alumne. Cada cas es tracta individualment i es compta, òbviament, amb el parer de la família i del centre.

Una qüestió molt important és què passa si hi ha vacants ordinàries al centre que li pertoca però no pas vacants de NEE. En aquest cas,

8. Aquesta comissió anteriorment es deia Comissió d'Escolarització.

9. Tot i això, a partir de les retallades de la Generalitat, el Consell Comarcal hi està posant recursos propis per poder atendre totes les necessitats.

s'assigna l'alumne a un altre centre que tingui les vacants ordinàries cobertes però no pas les de NEE, augmentant, si convé, la ràtio fins a un 10-% (aspecte previst en la disposició addicional primera del Decret 75/2007, de 17 de març, sobre l'adequació de la ràtio a les necessitats i qualitat). I una segona consideració a tenir en compte, també important: en el procés de matrícula viva queden excloses de la ronda de reassignació les escoles de Sant Roc i l'Escola Llar, ja que s'estima convenient, encara que tinguin vacants ordinàries i de NEE, no modificar la matrícula perquè tenen un nombre d'alumnes d'origen estranger superior a la resta.

Bé és veritat que la gestió de la matrícula viva a Olot es pot fer perquè es donen diversos condicionants favorables: en primer lloc, gràcies a la bona entesa entre els diferents centres, a la qual tantes vegades ens hem referit; però, en segon lloc, gràcies al fet de disposar d'un marc organitzatiu flexible i plural que convida a treballar en xarxa i a discutir de forma conjunta els problemes de cada centre i de la ciutat. I encara hi ha una altra qüestió: el fet de disposar d'una eina que objectiva amb nitidesa la situació de cada centre (i cada curs) pel que fa a la composició de l'alumnat, i molt especialment la referida a l'alumnat amb NEE: les «taules numèriques».¹⁰

3.2. *El mapa escolar*

Un altre dels instruments que ha ajudat a mantenir un cert equilibri en l'escolarització de l'alumnat d'origen estranger (tant dels que tenen NEE com dels que no) ha estat la nova configuració del mapa escolar, comentat a l'apartat 2.2.

La revisió que se'n va fer el curs 2006-2007, amb aplicació directa el curs 2007-2008, va ser originada per la construcció de la nova escola del Morrot. Aquesta modificació, però, es va fer amb mires àmplies i globals perquè, com ja s'ha apuntat anteriorment, aquest nou centre aplega, a banda dels alumnes del barri, alumnes que amb anterioritat els pertocava l'escola del Pla de Dalt (una escola amb molt poca immigració i molt sol·licitada en primera opció) i alumnes del nucli antic,

10. Les «taules numèriques» recullen, per a cada escola i cada curs, la informació següent: nombre total d'alumnes, línies per curs, vacants, alumnes amb NEE, ràtio (nombre d'alumnes amb NEE per aula) i percentatge d'alumnes amb NEE per curs.

fins aleshores adscrits a l'escola Malagrida, en la qual sí que hi havia (i continua havent-hi) força immigració. Amb aquesta zonificació, doncs, s'ha esponjat una escola molt sol·licitada, s'han aportat alumnes de classe mitjana autòctons al nou centre i s'ha disminuït la presència d'alumnes d'origen estranger al Malagrida. La nova zonificació no només té efectes en aquestes escoles, sinó que també en té a l'escola Volcà Bisaroques, que acollirà més alumnes d'origen estranger provinents del nucli antic, així com d'altres zones de la ciutat.

El curs 2008-2009 es van treballar de nou les àrees de proximitat, arran de la demanda del director del Serveis Territorials, per tal que es complís l'article 11 del decret 75/2007 (del 27 de març), pel qual aquestes àrees han de ser les mateixes tant per als centres públics com per als privats concertats.

La zonificació de primària respon a la necessitat de buscar un equilibri entre el nombre total d'alumnes a escolaritzar a cada barri, la cohesió social i la voluntat d'alimentar una matrícula acceptable per a tots els centres de secundària.

Pel que fa a la zonificació de secundària, es va replantejar el 1998 amb l'objectiu de trobar un equilibri en el nombre d'alumnes destinats als tres centres. S'acordà passar una part de l'alumnat adscrit fins aleshores a l'IES Garrotxa a l'IES Bosc de la Coma, i els alumnes de la Vall d'en Bas, fins aleshores adscrits a l'IES Garrotxa, també al Bosc de la Coma. D'aquesta manera, es garantia que els tres IES tinguessin tres línies cadascun (per bé que n'hi havia una que fluctuava).

El curs 2007-2008 es va tornar a modificar la zonificació de secundària, atenent fonamentalment a criteris socials i d'equilibri d'alumnat. En pro de la cohesió social, els alumnes del nucli antic es van repartir equitativament entre els tres IES, es va buscar una distribució més equilibrada pel que fa al nombre d'alumnes a escolaritzar i es va donar més coherència entre les zones de primària i les de secundària.

3.3. Política activa d'escolarització 0-3

Una manera indirecta, però molt efectiva, de normalitzar l'escolarització de l'alumnat d'origen estranger en general i el de NEE en particular és afavorint l'accés d'aquests al primer cicle d'educació infantil (0-3 anys). És amb aquest propòsit que l'anterior govern muni-

cipal va emprendre una política de construcció de llars d'infants. Entre els anys 2007 i 2009 es van crear dues escoles bressol, i es va passar de dues a quatre (vuit, si tenim en compte la de la Generalitat i les tres privades), que triplicaven l'oferta municipal.

La planificació de les noves escoles bressol es va fer tenint en compte la demografia dels barris, així com els serveis existents o absents.

Es té constància que en el transcurs d'aquests darrers anys la població d'origen estranger ha accedit d'una manera important a aquest servei educatiu, fet que ha contribuït a una disminució del nombre d'alumnes amb NEE. En el moment actual, però, els efectes de la crisi econòmica repercuteixen de manera molt important sobre les famílies, algunes de les quals es veuen obligades a renunciar-hi davant la impossibilitat d'afrontar el cost econòmic que suposa.

3.4. Polítiques informatives, participatives i d'acompanyament

Un altre factor a destacar ha estat la voluntat d'explicar al conjunt de la ciutadania, de manera clara i sense complexos, la distribució dels alumnes amb NEE, ja que s'havia detectat un desconeixement important per part de molts olotins. Aquest desconeixement afavoria sentiments de greuge comparatiu entre ciutadans i la denúncia d'un cert tracte de favor per part de l'Administració pública als immigrants. Aquesta explicació s'ha fet efectiva en diversos escenaris prenent, òbviament, registres específics en funció del col·lectiu a qui s'adreçava.

No podem passar per alt que la política distributiva equitativa s'argumenta a través de raons plausibles i legals. I és que la política de distribució equitativa dels alumnes amb NNE a Olot, si bé parteix de la iniciativa municipal, no fa altra cosa que donar el màxim d'entitat a normes¹¹ que d'una manera o altra vetllen per l'establiment d'un model educatiu equitatiu i que ajudi a fer possible la cohesió social.

11. Llei orgànica d'educació (3 de maig de 2006), Decret d'admissió d'alumnat als centres en els ensenyaments sufragats amb fons públics (27 de març de 2007), Resolució per la qual s'aproven les normes de preinscripció de matrícula (9 de febrer de 2008); Llei d'educació de Catalunya (juliol de 2009); Pacte nacional per a l'educació (març de 2006); Pacte nacional per a la immigració (desembre de 2008).

4. Conclusions

Reiteradament hem manifestat que la política de distribució equitativa d'alumnes amb NEE, així com el repartiment relativament ben distribuït dels alumnes d'origen estranger, es deu a diversos elements. Alguns tenen a veure amb les característiques del municipi (ciutat mitjana i ben acotada, amb barris relativament ben cosits i compactes) i per l'emplaçament dels centres educatius més antics de la ciutat (cada barri té un centre i una llar d'infants). D'altres, però, probablement la majoria, tenen a veure amb la voluntat política, amb la competència dels tècnics d'educació i amb la l'entesa entre els agents educatius. Sense pretendre anomenar tots els factors que formen part d'aquest segon ordre de qüestions, i lluny de voler-los prioritzar, podem dir que hi han ajudat de manera específica.

El fet que la ciutat d'Olot hagi comptat amb una OME (Oficina Municipal d'Escolarització, pionera a Catalunya) integrada a l'IME. L'OME informa i orienta totes les famílies que han d'escolaritzar els seus fills i acompanya i gestiona els escolars subjectes a un procés d'escolarització «no ordinari». A més, en tant que observadors privilegiats de la realitat educativa del municipi, suggereixen accions perquè els responsables polítics prenguin les decisions que els pertoca.

Des de l'OME-IME s'han creat taules de discussió, d'assentament de criteris i de negociació plurals, cabdals per tractar de manera adequada el procés d'escolarització dels alumnes amb NEE, la reserva de places, el procés a seguir amb la matrícula viva, etc. I tot això, reunint en un mateix espai tant els representats de l'escola pública com els de la privada concertada.

Des de l'IME s'ha pogut traçar una ruta educativa integral (que afecta tots els trams del sistema educatiu), global (de ciutat), sostenible (que s'estén en el temps) i amb visió de futur (anticipant-se a problemàtiques que estan per arribar); i això ho ha fet teixint un conjunt de complicitats entre tots els agents educatius i municipals de la ciutat, que els ha fet guanyar confiança.

Òbviament, això no hauria estat possible si no hi hagués hagut implicació política: una implicació que bascula des del donar suport fins a prendre realment la iniciativa. Si bé aquesta política s'ha desplegat de manera important durant els dotze anys de mandat socialista, s'ha

de reconèixer que ha comptat amb l'aval i el suport de la majoria dels partits de la ciutat, la qual cosa s'ha de valorar positivament, ja que s'ha entès com una prioritat de la ciutat a favor de l'educació i de la cohesió social.

És important destacar que el suport polític ben aviat va derivar en complicitat institucional a diverses bandes: Ajuntament, Consell Comarcal, Departament d'Ensenyament / Educació i, ocasionalment, Ministeri d'Educació. Pel que fa al Departament d'Ensenyament / Educació, el paper de la inspecció ha estat absolutament decisiu per tirar endavant aquest procés.

I parlant de complicitats, seria absolutament insensat oblidar-se del bon fer de la majoria de les famílies que, un cop explicada la proposta d'escolarització (sobretot quan hi ha desplaçament) i haver-ne escoltat les raons, generalment ho accepten com una acció que repercuteix positivament en l'educació del seu fill o filla i de la comunitat.

És obvi que la valoració general és més que positiva, i ens atreviríem a dir que en molts aspectes és modèlica i exportable a altres ciutats mitjanes de Catalunya. Ara bé, la continuïtat d'aquest model depèn de molts factors, entre els quals sobresurten: la continuïtat i fermesa de la voluntat política en l'aposta per aquest model; la capacitat per mantenir un nivell d'entesa acceptable entre tots els agents educatius; l'assegurament del finançament per sufragar les despeses de menjador i de transport dels alumnes amb NEE desplaçats, i la continuïtat en el finançament del contracte programa i dels plans educatius d'entorn, entre altres. El temps dirà si la crisi econòmica, democràtica i ètica que estem travessant és capaç de preservar-ho o, per contra, s'ho emporta en un tres i no res i, cosa que seria més lamentable, sense cap explicació plausible llevat de l'argumentació econòmica, a la qual tant es recorre.

Bibliografia i documentació

- ALBAIGÉS, B., (2011); *Administració local i coresponsabilitat educativa: desigualtats en el desplegament de polítiques locals en matèria d'educació*. Fundació Pi i Sunyer, Barcelona.
- BESALÚ, X., FEU, J., (2003); *Pobresa, marginació i exclusió social a la Garrotxa*. Càritas Garrotxa-Universitat de Girona, Olot.

- BENEITO, R.; GONZÁLEZ, I., (2007); *Processos de segregació escolar a Catalunya*. Fundació Jaume Bofill, Barcelona.
- FARJAS, A., (2003); *TEREGUNNÉ. Els immigrants gambians. Un viatge d'anada i tornada*. Diputació de Girona, Girona.
- FERRER, F., (dir.), (2011); *PISA 2009: avaluació de les desigualtats educatives a Catalunya*. Fundació Jaume Bofill, Barcelona.
- Síndic de Greuges de Catalunya (2008); *Segregació escolar a Catalunya*. Síndic de Greuges, Barcelona.
- IDESGA, (2004); *Olot 17.800. Els nous olotins: un estudi de la immigració entre el 1900 i el 2003*, Museu Comarcal de la Garrotxa.
- IDESGA, (2007); *Un cub de mil cares: diagnosi per a l'impuls de polítiques públiques locals de joventut a la Garrotxa*. Consell Comarcal de la Garrotxa, Olot.
- IDESGA (coord.), (2010); *Olot, una mirada retrospectiva. 1999-2009*. Ajuntament d'Olot, Olot.
- Institut Municipal de l'Ajuntament d'Olot, (2011); Documentació interna: Annex 1, àrees de proximitat d'Olot. Material policopiat.
- Institut Municipal de l'Ajuntament d'Olot, (2011); Documentació interna: Annex 2, Taules numèriques amb ràtios i percentatges. Material policopiat.
- Institut Municipal de l'Ajuntament d'Olot, Servei d'Educació del Consell Comarcal de la Garrotxa, Àrea de Ciutadania i Immigració del Consorci d'Acció Social de la Garrotxa (2011); *La distribució equilibrada dels alumnes amb necessitats educatives especials a Olot*. Web: ime.olot.cat